

Steinar Holden, november 2011

Temaer i ECON 1310, Økonomisk aktivitet og økonomisk politikk

Listen gir en hovedoversikt, men er naturligvis ikke uttømmende

- Konjunkturer og vekst
- Nasjonalregnskap
  - BNP definisjon, måling, mål på materiell velstand
  - beholdningsstørrelser (tidspunkt) og strømningsstørrelser (periode)
  - Sparing = den del av disponibel inntekt som ikke brukes til konsum
  - Landets sparing = nettorealinvestering + nettofinansinvestering
  - Nasjonalformue = realkapital + netto finanskapital (fordringer - gjeld)
    - i tillegg: humankapital, naturkapital uten eiendomsrettigheter
  - prisindekser – inflasjon måles som vekst i konsumprisindeksen
- Keynesmodeller
  - modell for kort sikt, forutsetter ledig produksjonskapasitet (arbeidsledighet).
  - produksjonen (BNP) er etterspørselsbestemt, og prisene gitte
  - Økt BNP gir normalt økt sysselsetting og redusert ledighet
  - endogene variable bestemmes (forklares) i modell, telleregul
  - konsumfunksjonen – økt disponibel inntekt gir økt konsum (men fremadskuende husholdninger legger vekt på forventede fremtidige inntekter)
  - virkning på endogene variable av ”sjokk” (endring i eksogene variable og parametre (økte investeringer, økt sparetilbøyelighet, osv)
  - ekspansiv finanspolitikk (økt G eller redusert t_0) fører til økt BNP og svekket offentlig budsjettbalanse
  - stabiliseringspolitikk - automatisk (økt BNP gir økte skatter og reduserte trykder) og diskresjonær (endring i G eller skattesatser (t_0))
- Investeringer
  - avhenger positivt av BNP (behov for økt kapasitet)
  - avhenger negativt av renten (redusert lønnsomhet ved investering)
- Pengepolitikk
  - Norges Bank har et fleksibelt inflasjonsmål, der renten settes for å få inflasjonen nær 2,5 pst årlig rate, samt å stabilisere produksjonen
  - økt rente påvirker økonomien gjennom reduserte investeringer, og redusert konsum (siste effekt er ikke med i modellene i dette kurset), noe som igjen fører til redusert BNP
  - lavere BNP gir økt ledighet => lavere lønnsvekst og lavere inflasjon.
  - Dersom Norges Bank antar at inflasjonen vil være høy fremover, vil banken sette opp renten, for å redusere inflasjonen gjennom
    - redusert etterspørsel (lavere konsum og investeringer), som gir økt ledighet, og dermed lavere lønnsvekst og lavere prisvekst
    - sterkere krone, som fører til lavere importprisvekst, samt
    - redusert forventet inflasjon, så bedriftene øker prisene mindre
- Arbeidsledighet og likevektsledighet
  - Lønnskurven er avtakende - høyere ledighet gir lavere reallønn
  - Priskurven er horisontal – bedriftene setter priser som påslag på kostnader. Påslag og kostnader antas uavhengige av arbeidsledigheten
  - Likevektsledigheten er det nivå på arbeidsledigheten der lønns- og prisfastsettelsen er i samsvar

- Endring i samlet etterspørsel fører til endringer i BNP og arbeidsledigheten (som studert i Keynes-modellene), og dermed til avvik mellom arbeidsledigheten og likevektsledigheten
- Lønnsvekst og inflasjon øker når arbeidsledigheten er lavere enn likevektsledigheten, og reduseres når ledigheten er høyere enn likevektsledigheten (i praksis er det også andre forhold, som lønnsomhet og importpriser, som påvirker lønnsvekst og inflasjon)
- Når ledigheten er lavere enn likevektsledigheten, vil økende lønnsvekst og inflasjon føre til at sentralbanken setter opp renten, og evt. også at konkurranseevnen overfor utlandet svekkes. Dette vil etter hvert føre til at samlet etterspørsel reduseres, slik at arbeidsledigheten øker.
- På mellomlang sikt vil arbeidsledigheten bevege seg mot likevektsledigheten, og virkningen av forhold som påvirker samlet etterspørsel, men som ikke påvirker likevektsledigheten (som finanspolitikk og spareatferd), forsvinner
- Valuta
  - valutakurs (appresiering vs depresiering),
  - realvalutakurs – nominell valutakurs korrigert for ulikt prisnivå
  - realappresiering gjennom sterkere krone eller høyere inflasjon enn i utlandet innebærer svekket kostnadmessig konkurranseevne
  - fast valutakurs (valutakursmål) – sentralbank må være villig til å kjøpe eller selge valuta mot kroner for å sikre valutakursmålet
  - flytende valutakurs – valutakursen bestemmes i markedet av etterspørsel og tilbud etter valuta
  - inflasjonsmål innebærer flytende valutakurs, men sentralbanken
    - påvirker valutakursen gjennom renten, og
    - tar hensyn til virkningen av valutakursen på inflasjonen
- Virkning av bruk av olje- og gassinntekter
  - Jevn bruk av oljeinntektene kan gi Norge mulighet for et eksportunderskudd utenom olje på om lag 7-8 prosent av BNP
  - Bruk av oljeinntekter på statsbudsjettet gir økt samlet etterspørsel, som gir økt produksjon i skjermet sektor, høyere kostnadsnivå i forhold til utlandet, og økt import og redusert produksjon i konkurranseutsatt sektor => eksportunderskudd uten olje.
- Økonomisk vekst
  - faktorer bak vekst (teknologisk framgang, økt humankapital, økt realkapital)
  - divergens (høy vekst i mange vestlige de siste 150 år, mens mange andre land har hatt mye lavere vekst)
  - konvergens (mange land som har startet vekstprosessen senere, har etter hvert redusert forspranget til de rikeste landene)
  - klassisk, nyklassisk og moderne vekstteori,
- Penger og kapitalmarkeder
  - pengenes funksjoner (betalingsmiddel, måleenhet for verdi, og verdioppbevaringsmiddel)
  - kapitalmarkedene kanalisere oppsparte midler fra sparere til låntakere, gjennom banker, obligasjoner og aksjer
  - Aksjekursene stiger dersom markedet forventer høyere vekst og lavere renter. Økte aksjekurser stimulerer økonomien ved at økt aksjeformue gir økt konsum, og økte investeringer.